

HAYVAN PANCARININ SIĞIR YEMLEMEDE KULLANIMI

Doç. Dr. A. KILIÇ

E.Ü. Ziraat Fakültesi

Dekara verimin yüksek ve oldukça güvenli oluşu ile hayvan pancarı sığır yemlemede geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Ancak tek yönlü bir besin madde içeriğine sahip oluşu nedeniyle uygulamada kimi sorunlarla karşılaşmak olasıdır.

Genel olarak iki ayrı çeşit hayvan pancarı pratikte önem kazanmıştır. Bunlar içerdikleri kuru maddeye göre birbirinden ayırt edilmeye çalışılırlar. Nitekim % 13-16 ve % 16-19 kuru madde içerenler farklı çeşit olarak ele alınırlar. Her iki çeşit diğer ülkelerde ayrı ayrı isimlendirildikleri halde bizde henüz böyle bir çeşit ayırımı tanımlaması yapılmamıştır.

İçerdiği kuru maddenin % 70-77 si N-siz öz maddelerinden oluşmuştur. Bu denli yüksek olan N-siz öz maddelerin % 50-77 ini ise suda kolay eriyebilen şekerler (disakkaritler) teşkil eder. Bu tür tek yanlı bir besin madde içeriğine sahip olması ile de yemlemede kendine özgü sorunlar ortaya koymuştur. Bu miktar disakkarit, içerdiği kuru maddenin % 35-60 ını veya tabii örneğin % 2.8-11.4 ünü oluşturmuştur.

Ham protein içeriğinin önemli bir payla protein tabiatında olmayan ve amid maddeleri olarak tanımlanmış kısımdan meydana gelmiştir. Örneğin tabii halde glutamin içeriği 3.3 g/kg, betain ise yine doğal örnekte 2 g/kg a kadar çıkabilir. Ayrıca NO₃ içeriği de kayda değer düzeydedir ve hayvan pancarı NO₃ içeriği ile azot gübrelenmesi arasında pozitif bir ilişki vardır.

Vitamin ve mineral maddeler açısından oldukça fakir olan hayvan pancarı hayvanlar tarafından sevilerek tüketilen bir yemdir. İçerdiği ham besin maddelerinin sindirim derecesi oldukça yüksektir. Kurumadde içeriğinin artmasına bağlı olarak organik madde içeriğinde % 90 dan % 85 e kadar varabilen bir azalma meydana gelir. Bu tür bir azalma içerdiği ham protein ve ham sellülozun sindirilebilme kabiliyetinde de bir miktar düşmeye neden olabilir.

Hayvan tarafından sevilerek tüketimi özelliğinden yararlanılarak rasyonu teşkil eden kaba yemler üzerinden kuru madde tüketiminin artırılmasında hayvan pancarından yararlanılabilir. Nitekim günlük rasyonların 6 kg kadar hayvan pancarı kuru maddesi içermesi halinde rasyonun diğer kaba yem öğelerinden kaynaklanan organik maddelerin sindirim derecesi % 75 e kadar artırılabilmiştir. Organik maddelerin sindirim derecesinde meydana gelen böyle bir artış ile de sadece kaba yemler üzerinden 15-20 kg a kadar süt elde etme şansı her zaman olasılık dahilindedir.

Bu tür bir süt artışının nedeni şüphesiz günlük kuru madde tüketimindeki artış ile açıklanır. 6 kg dan daha fazla hayvan pancarı kuru maddesinin hayvanlara takdimi halinde ise, diğer kaba yemlerden, örneğin silo yeminden, kaynaklanan kuru madde tüketiminde bir azalma meydana gelir. Bu gerekçe ile uygulamada günlük rasyonların 30-40 kg hayvan pancarı içerecek şekilde hazırlanması öğütlenmiştir.

Besin madde içeriğinin sadece karbonhidratlar açısından ağırlıklı bir zenginlikte oluşu ile işkembedeki kimyasal ve biyolojik çevrilimler üzerine olan etkinliği olumlu yönlüdür. Böylece işkembede tereyağ asit sentezi artarak bu da süt kazein yapımını teşvik eder, dolayısıyla süt protein içeriğinde bir miktar artışın meydana gelmesine neden olur.

Süt yağ içeriğinin hayvan pancarı ile yemlenmeye karşın duyarlılığı son derece azdır. Ancak günlük takdim edilen miktarın çok fazla olması halinde süt yağı içeriğinde bir miktar azalma olur. Diğer yandan süt tad ve kokusu ile elde edilen tereyağının ekmeğe sürülebilme kabiliyetinde bir kötüleşme beklenmelidir.

Hayvan pancarı, yemlemede kullanımı ile, hayvan sağlığı üzerine kimi zaman olumsuz bir etkinlik gösterebilir. Bu tür bir

etkinlik şüphesiz tek yanlı bir besin madde içeriğine sahip olduğundan kaynaklanmıştır. Öncelikle sakkaroz, nitrat ve nitrit içeriği böyle bir istenmeyen etkinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynar. Her ne kadar bugüne dek, hayvan pancarının neden olabileceği bir nitrit zehirlenmesine rastlanılmamış ise de, öncelikle diğer nitrat ve nitrit içerikli yemlerle birlikte rasyonlarda kullanım halinde uyanık olunmalıdır. Sakkaroz içeriğinin fazla oluşu nedeniyle de iškembede süt asid teşkili hızlanarak ortam pH sinde hızlı bir düşmeye neden olarak asidoz hallerinin ortaya çıkma olasılığını kolaylaştırır.

Burada değinilen tüm bu küçük kusurlarına rağmen hayvan pancarı özellikle süt ve besi sığırlarının beslenmesinde her zaman önerilen bir yem olmuştur.